

DOI: <https://doi.org/10.47344/sdubss.v58i.003>

FTAMP: 19.31.00

Instagram желісіндегі соғыс туралы эмоциялық фреймдердің өзгеруі: Ресей-Украина соғысына қатысты пікірлердің бір жылдық салыстырмалы талдауы

Айбике Жұмабай

SDU University, Қаскелең, Қазақстан

email: 221308006@stu.sdu.edu.kz

Асхат Еркімбай

SDU University, Kaskelen, Kazakhstan

email: askhat.yerkimbay@sdu.edu.kz

Аңдатпа

Бұл зерттеу Ресей-Украина соғысы тақырыбында әлеуметтік желіде жарияланған ақпаратқа оқырмандардың қандай бағытта үн қататынын анықтауға бағытталған. Зерттеу нысаны ретінде «Азаттық радиосының» Instagram парақшасында 2022 жылдың ақпаны мен 2023 жылдың наурызы аралығында жарияланған 5000-нан астам пікірге сандық контент-анализ жасалды. Медиабұрмалау көбіне тақырып таңдау мен фрейминг арқылы жүзеге асады. Сондықтан бұл зерттеу Роберт Энтман ұсынған фрейминг теориясын аналитикалық негіз ретінде қолданады. Ал Зизи Папачариси сипаттаған «аффективті қоғамдық орталар» тұжырымдамасы пікірлердегі эмоционалды реңкті түсіндіруге мүмкіндік береді. Кевин Коу және басқалары интернеттегі пікірталастардың жиі дәрекі сипат алатынын атап өтсе, бұл зерттеу де аталған парақшадағы пікірлерде ұқсас үрдістердің бар-жоғын тексереді. Зерттеу нәтижесінде пікірлердің басым бөлігі эмоциялық реакция мен саяси поляризация элементтерін қамтитыны, ал конструктивті талқылау сирек кездесетіні анықталды. Сонымен қатар уақыттық динамика тұрғысынан маңызды үрдіс байқалды: 2022 жылғы ерте кезеңде соғысқа қатысты ұстанымдар көбіне гуманитарлық сезімталдықпен және моральдық айыптаумен (соғыстың әділетсіздігі, құрбандар трагедиясы, бейбіт тұрғындарға жанашырлық) күшейсе, 2023 жылы сол позицияның дискурстық өзегі кеңейіп, антиимпериялық және тарихи аргументтермен толыққан. Яғни фрейм үлесі салыстырмалы түрде тұрақты сақталғанымен, бір жыл ішінде оның мазмұны гуманитарлық-эмпатиялық реңктен саяси-тарихи түсіндіруге қарай ығысқанын көреміз. Бұл қорытындылар соңғы зерттеулер тұжырымдаған ақпараттық тәуекелдер мен идеологиялық жіктелу үрдістерімен үндес.

Кілт сөздер: эмоциялық фреймдер, фрейминг теориясы, Ресей-Украина соғысы, әлеуметтік желідегі пікірлер

Кіріспе

Ресей мен Украина арасындағы соғыс 2022 жылдан бері халықаралық ақпарат кеңістігінің басты тақырыптарының бірі болып келеді. Бұл соғыс тек саяси және әскери ғана емес, сонымен қатар ақпараттық кеңістіктегі күрес алаңына айналды. Зерттеудің өзектілігі цифрлық медиа дәуірінде соғыс нарративтерінің қалай құрылатынын және оқырман тарапынан қалай интерпретацияланатынын айқындауға бағытталуымен байланысты.

Сонымен қатар бұл тақырып Қазақстан үшін де ерекше маңызды. Қазақстан посткеңестік кеңістіктің бір бөлігі ретінде Ресеймен тарихи, саяси және ақпараттық байланыстары тығыз елдердің қатарына жатады. Сондықтан Ресей-Украина соғысына қатысты ақпарат пен интерпретациялар қазақстандық медиа кеңістікте де белсенді таралып, қоғамдық пікір

калыптастыруға ықпал етеді. Қазақстандық аудитория бұл соғысты әртүрлі ақпарат көздері арқылы қабылдайды: халықаралық медиа, ресейлік ақпарат құралдары және жергілікті онлайн платформалар бір мезгілде қоғамдық дискурсты қалыптастырады. Мұндай ақпараттық ортада соғыс туралы интерпретациялар мен пікірталастардың қалай құрылатынын талдау қазақстандық қоғамдық пікірдің қалыптасу логикасын түсіну үшін маңызды. Райымбекова (2023) атап өткендей, соғыс медиациясының басты тәуекелі – ақпараттық поляризация мен қоғамдық пікірдің радикалдануы. Ал Шевченко (2022) әлеуметтік медиадағы соғысқа қатысты контенттің мультимодал сипаты мен саяси мағыналық кодтарының әртүрлілігін көрсетеді. Қазақстан медиасы да бұл үдерістен шет қалмады: Сайрамбай мен Қамза (2024) қазақстандық онлайн ресурстар көбіне халықаралық ақпарат агенттіктеріне сүйенетінін және бұл жағдай ұлттық медиадағы дискурстың тәуелділігін арттыратынын анықтаған.

Әлеуметтік медиа, әсіресе Instagram сияқты платформалар, ақпарат алмасудың ғана емес, пікірталас пен азаматтық белсенділіктің кеңістігіне айналды. Папачариси (2014) «аффективті қоғамдық орталар» теориясында әлеуметтік желілердегі эмоциялық байланыстар саяси дискурсты қалыптастыруда маңызды рөл атқаратынын түсіндіреді. Бұл тұрғыдан алғанда, оқырман пікірлері медиа контенттің қабылдануы мен интерпретациясын талдауда құнды дереккөз бола алады.

Родриго-Джинес және әріптестері (2023) медиабұрмалауды анықтаудың маңызды тәсілі ретінде контенттің құрылымдық және семантикалық ерекшеліктерін талдауды ұсынса, Энтман (1993) фрейминг теориясы арқылы ақпараттың белгілі элементтерін таңдап, басқаларын елемедің қоғамдық пікірге әсер ететінін түсіндіреді. Гамсон және Модильяни (1989) фреймдерді әлеуметтік құрылым ретінде қарастырып, медиа аудиторияның қабылдау логикасын талдауға мүмкіндік береді.

Зерттеу осы теориялық негіздерге сүйене отырып, Азаттық радиосының Instagram парақшасындағы Ресей-Украина соғысына қатысты оқырман пікірлерін сандық контент-анализ әдісімен зерттейді. Азаттық радиосының Instagram парақшасын дереккөз ретінде таңдаудың бірнеше себебі бар. Біріншіден, Азаттық радиосы Қазақстандағы қоғамдық-саяси тақырыптарды жүйелі көтеріп, аудиторияға жаңалық пен пікір алмасуға арналған ашық алаң ұсынатын тәуелсіз ақпарат көздерінің бірі ретінде сипатталады (Radio Free Europe/Radio Liberty, n.d.). Екіншіден, Human Rights Watch Азаттық радиосын Қазақстанда сыбайлас жемқорлық, әлеуметтік теңсіздік, саяси қысым сияқты мәселелер бойынша тәуелсіз ақпарат беретін маңызды дереккөз ретінде атап өтеді, бұл оның контентін саяси коммуникацияны зерттеу үшін құнды етеді (Human Rights Watch, 2025). Үшіншіден, Reporters Without Borders жариялаған материалдардағы аккредитация төңірегіндегі даулар Азаттық радиосының қызметі қоғамдық-саяси тұрғыдан сезімтал екенін және оның айналасындағы дискурстың (соның ішінде оқырман пікірлерінің) зерттеуге лайық екенін көрсетеді (RSF, 2025). Төртіншіден, Азаттық радиосының цифрлық платформаларға бейімделуі мен медиа-конвергенция жағдайындағы трансформациясы отандық академиялық еңбектерде арнайы қарастырылғандықтан, Instagram кеңістігіндегі оқырман пікірлерін эмпирикалық дерек ретінде талдау қиынды (Кэп & Жасарал, 2025).

Зерттеу сұрағы келесідей тұжырымдалды: Азаттық радиосының Instagram парақшасындағы пікірлер Ресей-Украина соғысына қатысты қандай интерпретациялық фреймдерді қалыптастырады және пайдаланушылардың осы тақырыпқа қатысты ұстанымдары мен бағалауларында қандай айырмашылықтар байқалады? Осы сұраққа жауап беру үшін фрейминг теориясы (Entman, 1993; Gamson & Modigliani, 1989) және аффективті қоғамдық орталар тұжырымдамасы (Papacharissi, 2014) негізге алынды.

Бұл зерттеу жұмысының мақсаты – әлеуметтік медиа кеңістігінде соғыс тақырыбына

катысты пікірталастардың қалай қалыптасатынын, қандай интерпретациялық фреймдер басым екенін және пайдаланушылардың пікірлері арасында қандай позициялық немесе идеологиялық айырмашылықтар байқалатынын сандық контент-анализ әдісі арқылы анықтау

Әдебиетке шолу

Бүгінде Instagram, Facebook, X (бұрынғы Twitter) және TikTok сияқты платформалар саяси коммуникацияның логикасын өзгертіп, қоғамдық пікірдің қалыптасуына әсер ететін негізгі алаңдарға айналды. Зерттеулер олардың саяси пікірталас қана емес, дезинформация мен поляризация сияқты құбылыстардың да күшейетінін көрсетеді (Papathanassopoulos, 2025). Сонымен бірге, халықаралық қатынастар мен қақтығыс жағдайларында әлеуметтік медиа пропаганда, манипуляция және қарсы-нарративтер тарайтын “ақпараттық соғыс” кеңістігі ретінде қарастырылады (Prier, 2017). Әлеуметтік медиа платформаларында қалдырылған пікірлер аудиторияның саяси ұстанымы мен эмоциялық реакциясын айқындайтын дереккөзге айналды (Alafwan, Siallagan & Putro, 2023). Алафван, Сиаллаган және Путро әлеуметтік желідегі пікірлерді талдаудың күрделілігін атап өтіп, оларды лингвистикалық, психологиялық және әлеуметтік тұрғыдан кешенді зерттеу қажеттігін көрсетеді. Бұл тәсіл Азаттық радиосының Instagram парақшасындағы пікірлерді медиаталдау үшін де өзекті, себебі пікір алаңы тек ақпарат қабылдау емес, оны бағалау мен идеологиялық мағыналу кеңістігі ретінде де қызмет етеді.

Ресей мен Украина арасындағы соғыс 2022 жылы басталған сәттен бастап әлемдік медиада жаңа ақпараттық соғыс кезеңін ашты. Зерттеушілер бұл үдерісті медианың эмоциялық және идеологиялық фреймдері арқылы түсіндіреді (Entman, 1993). Фрейминг теориясы ақпараттың белгілі бір бөлігіне назар аударып, аудиторияның қабылдауын қалыптастыру механизмдерін сипаттайды. Бұл тұрғыда соғысқа қатысты әлеуметтік медиа пікірлері қоғамдық көңіл-күй мен медиалық әсердің көрсеткіші ретінде маңызды (Gamson & Modigliani, 1989).

Цифрлық дәуірде әлеуметтік желілер медиақабылдау мен қоғамдық пікірдің басты кеңістігіне айналды. Папахарисси (2014) аффективті қоғамдық орталардың (affective publics) пайда болуы арқылы пайдаланушылардың жеке тәжірибелері мен саяси позицияларының медиалық айналымға түсу жолдарын сипаттайды. Instagram сияқты визуалды платформаларда эмоциялық репрезентация (мысалы, фотолардағы соғыс көріністері немесе бейбітшілік символдары) ақпаратқа деген реакцияны арттырып, пікірталастың қарқынын күшейтеді. Бұл үрдісті Ко, Кенски және Рейнс (2014) анықтап, онлайн пікірлерде поляризация, агрессия және сенімсіздік мотивтерінің жиілегенін көрсеткен.

Осы тұрғыда Қазақстандағы Instagram платформасының қоғамдық-саяси дискурстағы рөлі ерекше байқалады. Зерттеулерге сәйкес, Instagram қазақстандық жастар арасында азаматтық белсенділікті жүзеге асырудың маңызды алаңына айналып, сыбайлас жемқорлық, экологиялық мәселелер және әлеуметтік әділеттілік тақырыптарын ашық талқылауға мүмкіндік береді (Voices on Central Asia, 2021). Аталған платформа дәстүрлі медиада шектеулі көрініс табатын мәселелерді қоғамдық кеңістікке шығарып, пайдаланушыларға делдалсыз коммуникация орнатуға жағдай жасайды. Мәселен, #SaveKokZhailau экологиялық компаниясы Instagram-ның мобилизациялық әлеуетін айқын көрсетті: платформадағы жарияланымдар мен пікірталастардың нәтижесінде 33 мыңнан астам қол жинақталып, қоғамдық резонанс қалыптасты (Voices on Central Asia, 2021). Бұл жағдай Instagram-ды қоғамдық пікір қалыптастыратын «виртуалды алаң» ретінде сипаттауға негіз болды. Мұнда азаматтар әлеуметтік маңызы бар тақырыптарды еркін талқылап, ұжымдық әрекетке жұмыла алады

(Voices on Central Asia, 2021).

Сонымен қатар, Қазақстандағы әйелдердің саяси қатысуын зерттеген еңбектерде де әлеуметтік желілер, соның ішінде Instagram, ақпарат алмасу, пікірлес топтар құру және саяси әрекеттерді үйлестірудің негізгі құралы ретінде қарастырылады (Kudaibergenova, 2019; Voices on Central Asia, 2021). Бұл платформалар әйелдердің қоғамдық-саяси процестерге белсенді араласуына, өз көзқарасын білдіруіне және желілік қолдау жүйесін қалыптастыруына мүмкіндік береді.

Осылайша, Instagram Қазақстанда тек әлеуметтік желі ғана емес, сонымен қатар саяси пікір қалыптастыру, азаматтық мобилизация және қоғамдық дискурсты кеңейтудің маңызды медиалық кеңістігіне айналды. Бұл фактор Ресей мен Украина арасындағы соғысқа қатысты пікірлердің де дәл осы платформада белсенді талқылануына ықпал етіп, қоғамдық көңіл-күй мен эмоциялық реакциялардың индикаторы ретінде көрінуіне жағдай жасайды.

Соғыс контентін қабылдаудағы эмоциялық динамика – зерттеушілер жиі талдайтын бағыттардың бірі. Росс және Риверс (2017) пікірталас мәдениетінің цифрлық платформаларда жиі «қақтығыстық стильге» ие болатынын атап өтеді. Яғни, әлеуметтік желідегі пікір жазу мәдениеті медиалық оқиғаларға қоғамның эмоционалды және идеологиялық жауап беру үлгісін көрсетеді. Осыған ұқсас тұрғыда, Чулиараки (2013) «медиалық жанашырлық» ұғымын енгізіп, соғыс кезіндегі медиақабылдау адамдардың этикалық және эмоциялық ұстанымдарын қалыптастыратынын дәлелдейді. Сонымен қоса, Иванова мен Петренко (2023) Ресейдің Украинаға қарсы ақпараттық соғысы жастардың қоғамдық сана-сезіміне айтарлықтай ықпал еткенін көрсетеді. Авторлар әсіресе әлеуметтік желілер мен визуалды контенттің жастардың эмоционалды қабылдауына әсерін талдап, ақпараттық манипуляцияның ұзақ мерзімді салдарын анықтаған. Бұл зерттеу Азаттық радиосының Instagram парақшасындағы оқырман пікірлерін талдау тұрғысынан маңызды, себебі ол ақпараттық контенттің эмоциялық резонанс тудыру арқылы аудиторияны белгілі бір позицияға бейімдейтінін дәлелдейді. Азаттықтың Instagram парақшасы соғыс туралы жаңалықтың қазақстандық аудиторияда қалай интерпретацияланатынын бақылауға мүмкіндік береді, өйткені мұнда жаңалық мәтінімен бірге оған берілген жедел реакциялар мен пікірталас динамикасы да көрінеді (RFE/RL, n.d.). Сондықтан бұл алаңдағы комментарийлер медиалық дискурстың аудитория деңгейінде қалай “оқылатынын” және қандай эмоциялық-идеологиялық жауап тудыратынын эмпирикалық тұрғыда талдауға қолайлы.

Қазақстандық контексте әлеуметтік медиа зерттеулері соңғы жылдары қарқын ала бастады. Тулеметова (2023) Ресей-Украина соғысына қатысты қазақстандық медианың риторикалық фреймдерін талдап, бейтараптық пен ақпаратты сүзгіден өткізу стратегияларының жиі қолданылатынын көрсеткен. Ержанова (2024) әлеуметтік желілердегі соғыс туралы пікірлер уақыт өте келе өзгеріп, бастапқыда үрей мен сақтық басым болса, кейін эмоциялық бейімделу мен ақпараттық шаршау байқалатынын атап өтеді. Бұл – қоғамдық көңіл-күйдің динамикасын сипаттайтын маңызды құбылыс. Ал, Сайрамбай мен Қамза (2024) зерттеуінде Ресей-Украина соғысының Қазақстандағы онлайн медиа кеңістігіне ықпалы жан-жақты қарастырылады. Авторлар контент-талдау мен қоғамдық сауалнамалар нәтижесіне сүйене отырып, қазақстандық медианың соғыс тақырыбында ресейлік және мемлекеттік ақпарат көздеріне тәуелділігін көрсетеді. Сонымен қатар, олар әлеуметтік желілерде соғысқа қатысты пікірлердің поляризацияланып, қоғамда деколонизация мен ақпараттық қауіпсіздік туралы жаңа дискурстардың қалыптасқанын атап өтеді.

Сондай-ақ, Родриго-Джинес, Каррильо-де-Альборнос және Плаза (2023) медиабұрмалау мен фреймингтің цифрлық кеңістіктегі көрінісін жүйелі талдап, әлеуметтік медиа

комментарийлері аудиторияның ақпаратты қабылдауындағы бейтараптық дәрежесін өлшеуге мүмкіндік беретінін айтады. Войцезак және Гаррет (2018) әлеуметтік желілердің пікір поляризациясын күшейтетінін дәлелдеп, бұл құбылысты қоғамдық сенімге қауіп ретінде қарастырады.

Осы зерттеулердің барлығы медианың аудиториямен қарым-қатынасында фрейминг пен эмоциялық дискурс теорияларының маңыздылығын айқындайды. Бұл мақала Азаттық радиосының Instagram парақшасындағы пікірлерді талдау арқылы соғысқа қатысты қоғамдық көңіл-күйдің уақыт бойынша қалай өзгеретінін анықтауға бағытталады. Алдыңғы зерттеулер көбіне журналистік мәтінді зерттеу нысаны ретінде қарастырса, бұл жұмыс аудитория реакциясын эмпирикалық тұрғыдан зерттеу арқылы жаңа дереккөзді ұсынады. Мұндай тәсіл әлеуметтік медидағы қоғамдық пікірді түсіндірудің жаңа эмпирикалық және теориялық бағыттарын толықтыруға мүмкіндік береді.

Теориялық негіздеме

Бұл зерттеу фрейминг теориясы мен медиа поляризациясы тұжырымдамаларына сүйенеді. Фрейминг теориясы медиа мәтіндер арқылы оқиғаларды белгілі бір қырынан көрсету және сол арқылы қоғамдық пікір қалыптастыру процесін түсіндіреді (Entman, 1993). Бұл теория кейінгі медиазерттеулерде кеңінен қолданылып, қоғамдағы саяси және әлеуметтік процестерді талдаудың негізгі құралына айналды (Gamson & Modigliani, 1989).

Ресей-Украина соғысы сияқты геосаяси оқиғалар медиа фреймдер арқылы әртүрлі интерпретацияланады. Зерттеулер көрсеткендей, соғыс тақырыбы жиі үш негізгі фреймде көрініс табады: құрбандық пен әділетсіздік фреймі, қорғаныс пен патриотизм фреймі, және бейбітшілік пен гуманитарлық фрейм (Shevchenko, 2022; Yanti et al., 2022). Бұл фреймдер қоғамның белгілі бір тарапқа жанашырлық танытуына немесе керісінше, кінә тағуына ықпал етеді. Медианың осындай әсері ақпараттық кеңістіктегі поляризацияны күшейтеді (Wojcieszak & Garrett, 2018).

Қазақстандық медиа контексте бұл процесс ерекше мәнге ие, себебі елдің ақпараттық кеңістігі көптілді және әртүрлі идеологиялық ықпалға ашық. Райымбекова (2023) атап өткендей, Ресей-Украина қақтығысына қатысты Қазақстан медиасында медиаторлық ұстаным байқалғанымен, әлеуметтік желідегі пікірталастарда радикал позициялар жиі кездеседі. Ал Сайрамбай мен Қамза (2024) бұл соғыс қазақстандық онлайн медианың құрылымына және аудиторияның ақпарат тұтыну мәдениетіне айтарлықтай әсер еткенін көрсетеді.

Медиа теория тұрғысынан алғанда, Instagram сияқты әлеуметтік платформаларда пікір білдіру актісі тек коммуникация құралы емес, қоғамдық дискурстың бөлігі саналады. Paracharissi (2014) мұндай онлайн кеңістіктерді *affective publics* – яғни эмоцияға негізделген қоғамдық қауымдастықтар деп сипаттайды. Бұл аудиториялар ақпаратқа рационалды емес, аффективті (сезімге толы) реакция білдіру арқылы қоғамдық пікірдің бағыт-бағдарын өзгертеді.

Сонымен қатар, Ко, Кенски және Рейнс (2014) зерттеуі әлеуметтік желідегі пікірлерде жиі кездесетін инцивильділік (өрескел сөйлеу) пен қарсы пікірге төзбеушілік құбылыстарын көрсетеді. Мұндай дискурстар поляризацияны күшейтіп, ақпараттық ортада “біз-олар” деген дихотомияны тереңдетеді. Ал Родрига-Джинес және әріптестері (2023) атап өткендей, бұл процестер медидағы бұрмалау және бейтараптықтың жоғалуына әкелуі мүмкін.

Осы тұрғыдан, “Азаттық радиосының” Instagram парақшасындағы пікірлер тек аудитория реакциясы емес, соғысқа қатысты қоғамдық фреймдердің индикаторы болып табылады. Бұл зерттеу Энтман (1993) және Гэмсон және Модильяни (1989) ұсынған фрейминг

тәсілін басшылыққа алып, пікірлерді бес негізгі категорияға бөледі: *Ресейді қолдау фреймі, Украинаны қолдау фреймі, антисоғыс/бейбітшілік фреймі, скептикалық/бейтарап фрейм және антибатыстық фрейм.*

Сондықтан фрейминг теориясы мен сандық контент-анализ тәсілін біріктіру зерттеуге екі артықшылық береді: біріншіден, аудиторияның қандай фреймдерге көбірек жүгінетінін өлшеуге мүмкіндік береді; екіншіден, қоғамдағы идеологиялық поляризацияның медиалық көрінісін нақты деректермен көрсетуге жағдай жасайды. Осылайша, бұл зерттеу медиадағы соғыс дискурсын тек мәтіндік деңгейде ғана емес, әлеуметтік және эмоциялық өлшемде де түсіндіруге бағытталған.

Әдіснама

Бұл зерттеу сандық контент-анализ әдісі арқылы жүргізілді. Зерттеу нысаны ретінде Азаттық радиосының Instagram парақшасында 2022 жылдың ақпан айынан 2023 жылдың наурыз айына дейін жарияланған Ресей-Украина соғысына қатысты жазбалар таңдалды. Бұл уақыт екі ел арасында конфликтінің басталғанын медиада хабарлай бастаған кез бен бір жылдан кейінгі сәтін бейнелеген тұсқа сәйкес келеді. Осы кезең ішінде жарияланған материалдардың ішінен бес мыңнан астам пікір алынды. Талдауға алынған бес постқа веб-сілтемелер төменде көрсетілген:

1. [«#Путин бұлай жасауы мүмкін емес»](#)
2. [Алматыда “Сарыарқа” кинотеатрының алдында жиналған қауым](#)
3. [Украинадағы соғыс және бүлдіршіннің әкесімен қоштасуы](#)
4. [«Соғысты бастаған – солар»: Путин жолдауында не айтты?](#)
5. [Путиннің болжауы: Батыс Ресейді бөлшектегісі келеді](#)

Посттарды іріктеу бірнеше критерий негізінде жүргізілді. Біріншіден, зерттеу Ресей мен Украина арасындағы соғысқа қатысты аудитория пікірін талдауға бағытталғандықтан, тек осы тақырыпқа тікелей қатысты жарияланымдар қарастырылды. Екіншіден, зерттеу үшін 2022 жылғы 24 ақпаннан 2023 жылғы 31 наурызға дейінгі кезең қамтылды. Бұл кезең Ресейдің Украинаға толық масштабты әскери әрекет бастаған уақытымен сәйкес келеді және соғыс тақырыбына қатысты медиадискурстың ең белсенді кезеңдерінің бірі болып саналады. Аталған мерзім ішінде Азаттық радиосының Instagram парақшасында соғыс тақырыбына қатысты бірнеше жарияланым болғанымен, зерттеу үшін аудитория реакциясы ең белсенді байқалған және пікір саны жоғары посттар таңдалды. Сонымен қатар, посттардың әртүрлі форматта болуы (жаңалық посты және reel форматындағы қысқа видео) аудитория пікірінің динамикасын салыстырмалы түрде талдауға мүмкіндік береді. Осы критерийлер негізінде аталған бес пост зерттеу нысаны ретінде іріктелді.

Зерттеу барысында Instagram посттарына жазылған 5021 комментарий талданды. Пікірлерді талдау үшін сандық контент-талдау (quantitative content analysis) әдісі қолданылды. Комментарийлер алдын ала әзірленген кодтау схемасы негізінде тақырыптық және эмоционалдық категорияларға бөлінді. Кодтау үдерісі қолмен (manual coding) жүргізілді. Бұл тәсіл әлеуметтік желідегі пікірлердің контекстік және семантикалық ерекшеліктерін дәлірек анықтауға мүмкіндік береді. Кодтау барысында әр пікір зерттеу категориялары бойынша жеке-жеке белгіленіп, кейіннен жиілік талдауы жүргізілді. Деректерді жүйелеу және нәтижелерді есептеу үшін электрондық кестелер қолданылды. Бұл тәсіл аудиторияның соғыс тақырыбына қатысты пікірлеріндегі негізгі дискурстық бағыттарды, эмоциялық реңктерді және фреймдік

интерпретацияларды анықтауға мүмкіндік берді.

Зерттеудің негізгі мақсаты – Азаттық радиосының Instagram парақшасындағы Ресей-Украина соғысына қатысты оқырман пікірлеріндегі негізгі эмоциялық, идеологиялық және фреймдік ерекшеліктерді анықтау. Сандық контент-анализ әлеуметтік медиадағы пікірлердің мазмұнын жүйелі кодтау және жиілік тұрғысынан талдау арқылы қоғамдық қабылдау мен позициялық бөліну құрылымын айқындауға мүмкіндік береді (Alafwan et al., 2023; Krippendorff, 2018).

Контент-анализдің негізгі бірлігі ретінде жеке пікір алынды. Барлық жиналған пікірлер мәтін түрінде кодталып, семантикалық және мағыналық ұқсастығына қарай бірнеше аналитикалық категорияларға бөлінді. Кодтау процесі дедуктивті тәсілмен жүргізілді, яғни фреймдер алдын ала теориялық негізге сүйене отырып анықталды. Зерттеу сұрағына сәйкес фреймдер соғысты түсіндіретін кең тараған интерпретациялық нарративтерді және пайдаланушылардың пікірлерінде көрінетін әртүрлі позициялық ұстанымдарды ескере отырып құрылды.

Мұндай тәсіл соғысқа қатысты әлеуметтік медиа дискурсын талдаған зерттеулерде жиі кездеседі: онлайн-коммуникацияда соғыс туралы мәтіндерді «pro-war/anti-war» бағыттарымен немесе «pro-/anti-regime» фреймдері арқылы ажыратып, аудитория пікіріндегі позициялық айырмашылықтарды талдаудың маңызды аналитикалық өлшемі ретінде қарастыратын еңбектер бар (Alyukov et al., 2023; Urman, 2025). Сонымен қатар, соғыс дискурсында жауапкершілікті сыртқы акторларға аудару, әсіресе «Батысты кінәлау/антибатыс» риторикасын дербес фрейм ретінде бөліп көрсету тәжірибесі де ғылыми әдебиетте сипатталған (Kobilke, 2023). Осы әдістемелік логикаға сәйкес төмендегідей фрейм категориялары белгіленді: Ресейді қолдау фреймі, Украинаны қолдау фреймі, антисоғыс/бейбітшілік фреймі, скептикалық/бейтарап фрейм, Батысқа қарсы/антибатыс фреймі. Бұл категориялар пікірлердегі интерпретациялық ұстанымдардың әртүрлілігін жүйелі түрде кодтауға және пайдаланушылардың соғысқа қатысты бағалаулары мен позициялық айырмашылықтарын эмпирикалық деңгейде талдауға мүмкіндік береді (NATO StratCom COE, 2014).

Сандық талдау нәтижелері негізінде аудитория пікірлерінің идеологиялық бағыттары, эмоционалдық реңі және пайдаланушылардың соғысқа қатысты ұстанымдары мен бағалауларындағы айырмашылықтар айқындалды. Зерттеу барысында деректердің шынайылығы мен сенімділігін қамтамасыз ету үшін тек ашық және жалпыға қолжетімді пікірлер ғана пайдаланылды. Пікір мәтіндері еш өзгеріссіз алынып, тек мазмұндық және сандық тұрғыдан жүйеленді. Бұл тәсіл әлеуметтік медиадағы қоғамдық дискурсты эмпирикалық тұрғыда талдауға мүмкіндік береді және соғыс тақырыбына қатысты аудитория көзқарастарының әртүрлі медиалық интерпретацияларын көрсетуге бағытталған.

Осы зерттеуде қолданылған контент-анализ және фреймингке негізделген дедуктивті кодтау тәсілі әлеуметтік желілердегі саяси дискурсты және соғыс тақырыбындағы қоғамдық пікірдің әртүрлі интерпретацияларын талдауда кеңінен пайдаланылатын әдістемелік бағытқа сәйкес келеді. Бұл тәсіл пайдаланушылардың соғысқа қатысты ұстанымдары мен бағалауларындағы айырмашылықтарды жүйелі түрде анықтауға мүмкіндік береді. Сонымен қатар, бұл теориялық негіз кейінгі эмпирикалық зерттеулерде дедуктивті кодтау арқылы фреймдерді алдын ала айқындауға мүмкіндік берді. Осы бағытта Д'Анжело және Куйперс (2010) жаңалық мәтіндерін және қоғамдық пікірді талдауда алдын ала анықталған фрейм категорияларын қолдану ғылыми нәтижелердің жүйелілігі мен салыстырмалылығын арттыратынын көрсетті. Ал Маттес пен Коринг (2008) медиалық мәтіндер мен онлайн пікірлерді семантикалық бірліктер арқылы жүйелі кодтауға мүмкіндік беретін контент-анализ

тәсілін ұсынды. Осы әдістемелік логикаға сүйене отырып, бұл зерттеуде эмоциялық реңк те фреймдерден бөлек қосымша айнымалы ретінде кодталды: бағалауыш лексика (мақұлдау/айыптау), дискурстық актілер (кекесін, агрессия) және паралингвистикалық маркерлер (эмодзи, CAPS, көп леп/сұрақ белгісі) эмоцияның көрсеткіші ретінде тіркелді (Matthes & Kohring, 2008). Мәселен, қолдау/мақұлдау эмоциясы ұрандық формулалар мен эмодзи арқылы (“Слава Украине!!!UAUAUA”) белгіленсе, анτισоғыс/бейбітшілік реңкі соғысты тоқтатуға шақыратын лексика арқылы (“🛑 stopWar! Stop putin!!! ❌❌❌”, “Нет войне💙💛”) айқындалды. Агрессия/айыптау эмоциясы қатқыл бағалау мен бас әріппен (CAPS) жазу арқылы (“ТЕКСІЗ ТУЫЛҒАН ПУТИН ТОҚТАТУ СОҒЫСТЫ...”) кодталды, ал күдік/скепсис реңкі оқиғаны “қойылым” деп сипаттайтын тұжырымдар арқылы (“Постановка!!!...”) тіркелді.

Әлеуметтік желілердегі соғыс дискурсын эмпирикалық тұрғыда талдаған зерттеулер де бұл тәсілдің тиімділігін дәлелдейді. Мысалы Ожала, Пантти және Кангас (2018) Украина дағдарысы контексінде журналистер мен аудитория арасындағы өзара әрекетті зерттеп, әлеуметтік медидағы пікірлердің идеологиялық жіктелу мен эмоционалдық поляризацияны айқын көрсететінін анықтады. Сонымен қатар, Вольфсфельд, Сегев және Шифер (2013) әлеуметтік желілер қақтығыстарды қабылдау мен интерпретациялауда маңызды платформаға айналып, қоғамдық пікірдің саяси поляризациясына елеулі ықпал ететінін көрсетті.

Соғыс тақырыбының медидағы репрезентациясы мен журналистік интерпретациясын кешенді тұрғыда талдаған Блэксин (2025) еңбегіне жасалған ғылыми шолу да (Allan, 2025) қазіргі жаһандық қақтығыстарды жариялауда медианың фреймдік құрылымдары қоғамдық дискурсты қалыптастыруда шешуші рөл атқаратынын дәлелдейді.

Осы еңбектерге сүйене отырып, аталмыш зерттеуде қолданылған контент-анализ бен фрейминг тәсілдерінің үйлесімі Instagram платформасындағы пікірлер арқылы қалыптасатын қоғамдық дискурсты, идеологиялық бағдарларды және поляризация деңгейін эмпирикалық тұрғыда жүйелі түрде талдауға мүмкіндік береді. Бұл әдістеме Ресей-Украина соғысына қатысты медиалық кеңістіктегі пікір алуандығын, эмоциялық реңктерді және идеологиялық карама-қарсылықтарды айқындауға бағытталған.

Зерттеу нәтижелері

Деректер корпусы және кодтау өлшемдері

Бұл зерттеу Азаттық радиосының Instagram парақшасында Ресей-Украина соғысына қатысты жарияланған 5021 пікірге контент анализ жасады. Бұл пікірлердің ішінде 2896 пікір мәтін түрінде емес, эмодзи ретінде берілді. Корпус екі уақыттық кезеңге бөлінді: (1) 2022 жыл - соғыс басталған алғашқы кезеңдегі 3469 пікір (3 пост) (4,6,9 наурыз); (2) 2023 жыл - соғысқа бір жыл толғаннан кейінгі 1662 пікір (2 пост) (22 ақпан және 27 ақпан). Осы уақыт кезеңінде ең көп пікір жазылған.

Контент-анализдің негізгі бірлігі – жеке пікір. Әр пікір бір мезетте екі өлшеммен кодталды: (А) *фреймдік категориялар* (5): Ресейді қолдау; Украинаны қолдау; Анτισоғыс/бейбітшілік; Скептикалық/бейтарап; Батысқа қарсы/антибатыстық. Ә) *Эмоциялық категориялар* (5) бұл зерттеуде дайын бір шкаланы көшіріп алу арқылы емес, эмоцияларды дискретті түрде жіктеуін кең тараған типологияларға сүйене отырып және Instagram пікір дискурсына бейімдеп ықшамдау арқылы жасалды. Нақтырақ айтқанда, ашу/агрессия, қорқыныш/үрей, қайғы/жанашырлық сияқты негізгі эмоциялар базалық эмоциялар туралы классикалық жіктеулерде жиі қолданылатын өзек категорияларға сәйкес келеді (Ekman, n.d.; Mohammad, n.d.). Ал цинизм/сарказм және рационал/эмоциясы әлсіз санаттары әлеуметтік

желідегі саяси пікірлерде эмоцияның тек “қуану-ренжу” деңгейімен шектелмей, кекесін/қашықтау немесе төмен аффективті (нейтралға жақын) тональдік арқылы да көрінетінін ескеріп, дискурстық реңкті дәл тіркеу үшін енгізілді (Gennaro & Ash, 2022)

Фреймдердің жалпы жиілігін талдау пікірлер кеңістігінің құрылымын және қандай айырмашылықтар байқалатынын айқындауға мүмкіндік берді. Жалпы корпус бойынша ең жиі кездескен фрейм - Украинаны қолдау (антиимпериялық) фреймі, ол 2022 және 2023 кезеңдерінің екеуінде де жетекші орын алды (әр кезеңде 44%). Бұл фреймге жататын пікірлер Украина тарапын «жәбірленуші», ал Ресей тарапын «агрессор» ретінде бейнелейтін моральдық бинарлық құрылымға сүйенеді. 2022 жылғы ерте кезеңде бұл позиция көбіне гуманитарлық сезімталдықпен және моральдық айыптаумен (соғыстың әділетсіздігі, құрбандар трагедиясы, бейбіт тұрғындарға жанашырлық) күшейсе, 2023 жылы оның ішкі мазмұны кеңейіп, антиимпериялық және тарихи аргументтермен толыққан. Яғни фрейм үлесі тұрақты болғанымен, оның дискурстық өзегі бір жыл ішінде гуманитарлық-эмпатиялық реңктен саяси-тарихи түсіндіруге қарай ығысқанын көреміз.

Екінші жиі кездескен фрейм – Ресейді қолдау фреймі, алайда оның үлесі уақыт бойынша төмендеу тенденциясын көрсетті: 2022 жылы 26% болған бұл көрсеткіш 2023 жылы 21%-ға азайды. Бұл дерек аудиторияның бір бөлігі үшін ресейлік интерпретацияның сақталғанын, бірақ салыстырмалы салмағы төмендегенін аңғартады. Ресейді қолдау фрейміндегі пікірлер көбіне соғысты «мәжбүрлі қорғаныс», «қауіпсіздікті сақтау», «сыртқы қысымға жауап» ретінде түсіндіруге ұмтылады және Украина мен Батысқа жауапкершілік жүктеу арқылы Ресей әрекетін ақтауға негізделеді. 2023 жылға қарай бұл фреймнің әлсіреуі, бір жағынан, аудиторияның соғыс барысы туралы жинақталған тәжірибесіне, екінші жағынан, қарсы фреймдердің (антиимпериялық және антибатыстық) коммуникациялық белсенділігіне байланысты болуы мүмкін.

Үшінші маңызды бағыт – Батысқа қарсы/антибатыс фреймі. Оның жалпы үлесі 2022 жылдан 2023 жылға қарай айқын өсті: 2022 жылы 14% болса, 2023 жылы 20%-ға жетті. Бұл динамика соғыс туралы түсіндірулердің бір бөлігінде Батысты (АҚШ, НАТО, Еуропалық Одақ) негізгі қозғаушы күш ретінде бейнелеу тәсілінің күшейгенін көрсетеді. Антибатыстық фрейм көбіне геосаяси реализм логикасына сүйеніп, соғысты «үлкен ойын», «ықпал үшін күрес», «ақпараттық манипуляция» ретінде түсіндіреді. Мұнда соғыстың гуманитарлық салдары көбіне екінші қатарға ығысады да, басты назар «кім басқарды/кім ұйымдастырды?» деген сұраққа ауысады. Әсіресе 2023 жылдың ақпан айындағы посттарда ресми мәлімдемелер мен халықаралық риторикаға реакция ретінде антибатыстық түсіндірулер жиірек көрінеді. Бұл фреймнің контенттік триггерлерге (пост тақырыбына) сезімтал екенін аңғартады.

Антисоғыс/бейбітшілік фреймі екі кезеңде де бірдей деңгейде қалды (әр кезеңде 10%), яғни уақыт өте оның үлесі айтарлықтай өзгермеген. Бұл фреймге соғыстың өзін түбегейлі айыптайтын, «қай тараптықы дұрыс?» дегеннен гөрі «соғыстың тоқтауы маңызды» деген гуманитарлық-этикалық ұстанымдағы пікірлер жатады. Үлестің тұрақтылығы бейбітшілік дискурсының пікірталас кеңістігінде үздіксіз бар екенін көрсетеді. Алайда оның салыстырмалы түрде төмен болуы пікірлер кеңістігінде айқын позициялық айырмашылықтар байқалатын жағдайда «үшінші позицияның» шектеулі үлеске ие болатынын көрсетеді.

Үлесі ең төмен категория – скептикалық/бейтарап фрейм. Ол 2022 жылы 6% болса, 2023 жылы 5%-ға төмендеді. Бұл нәтиже пікір жазушылардың басым бөлігі бейтарап бақылаушы позициясында қалмайтынын, керісінше, бір тарапқа жақтасып немесе кем дегенде нақты интерпретациялық бағытты қолдап пікір білдіретінін көрсетеді. Скептикалық пікірлер көбіне ақпарат көздеріне сенімсіздік, «екі жақ та кінәлі» логикасы, немесе нақты позициядан қашу

2022 жылғы пікірлердің эмоциялық реңкі

2022 жылғы пікірлерде эмоциялық реңк әсіресе жоғары. Соғыс басталған сәт «шок» әсерімен ұштасып, ашу мен жанашырлық үлесі басым болды.

Кесте 2. *2022 жылғы пікірлердің эмоциялық реңкі*

Эмоциялық категория	Үлесі (%)	Мысал пікірлер (N...)
Ашу / агрессия	45	N743: «ТЕКСІЗ ТУЫЛҒАН ПУТИН ТОКТАТУ СОҒЫСТЫ.СЕНІ ӨЗІңДІ ҚУРТУ КК» \nN690: «Орыстар егер екінші дүние соғысы болмағанда қазақ халқын жойып жіберетін еді,Геноцид 🤬»
Қайғы / жанашырлық	22	N739: «Қазақ жерлестеримдм корип козиме жас толды 🤔, Алға қазақ халқым, қазақ елим, қазақ жерим 🤔» \nN689: «Халық қан жылап отырғанда қайдағы той,қайдағы ән, қайдағы күй?»
Қорқыныш / үрей	12	N746: «... алаңға шығамыз деп Украйыннаның күнін кешпейік.» \nN691: «... Алла сақтасын. ... Америка Орта Азия мемлекеттеріне жақсы нәрсе ақелмейді түбі.»
Цинизм / сарказм	11	N740: «Цирк» \nN684: «Лучше бы шли работать)))»
Рационал / эмоциясы әлсіз	10	N688: «Қазахи ,пожалуйста,успокойтесь!» \nN741: «Митинг за мир? За дружбу? При этом поливать так Путина??? 🤨»
Барлығы	100	

Ескерту. Үлестер 2022 жылғы 3 пост пікірлерін кодтау нәтижесі бойынша есептелген.

Ашу/агрессия көбіне тікелей айыптау және қарсы тарапты моральдық тұрғыдан кінәлау арқылы беріледі. Қайғы/жанашырлық соғыс құрбандарына эмоциялық қолдау білдіру, бейбіт тұрғындарға жаны ашу және «соғыс бітсе екен» деген тілек арқылы байқалады.

2023 жылғы пікірлердің фреймдік құрылымы

2023 жылғы пікірлер соғыс басталғанына бір жыл толғаннан кейінгі кезеңді сипаттайды. Бұл кезеңде фреймдік қақтығыс сақталғанымен, кей фреймдердің ішкі мазмұны өзгеріп, антиимпериялық және тарихи аргументтер жиілей түседі.

Кесте 3. 2023 жылғы пікірлердің фреймдік талдауы

Фрейм категориясы	Үлесі (%)	Мысал пікірлер (N...)
Украинаны қолдау / антиимпериялық фрейм	44	N252: «Все империй рано или поздно разваливаются, эта участь ждёт и РФ...» \nN220: «...Путин... соғысты өзі бастады... жасасын Украин халқы»
Ресейді қолдау фреймі	21	N515: «Россия 🤝🤝🤝 Путин 👍👍👍» \nN214: «Россия мы с вами KZ 🇰🇿 RU 🇷🇺 🙏👍»
Батысқа қарсы / антибатыс фреймі	20	N513: «Не было бы России уже бы давно под Америкой ходили как рабы!» \nN516: «Азаттық это проект Америки... ...они хотят оранжевую революцию...»
Антисоғыс / бейбітшілік фреймі	10	N511: «Соғыс боламасын нет войны» \nN268: «...соғысты тоқтат... көршілеріңе тиспей...»
Скептикалық / бейтарап фрейм	5	N217: «Сасқан үйрек артымен жүзеді» \nN199: «Путиннин жолдау бизге не керек»
Барлығы	100	

Ескерту. Үлестер 2023 жылғы 2 пост (22 және 27 ақпан) пікірлерін кодтау нәтижесі бойынша есептелген.

2023 жылғы пікірлердің эмоциялық реңкі

2023 жылғы пікірлердің ең айқын ерекшелігі – эмоциялық реңктің трансформациясы: ашудан гөрі цинизм/сарказм басым эмоцияға айналады.

Кесте 4. 2023 жылғы пікірлердің эмоциялық реңкі (%)

Эмоциялық категория	Үлесі (%)	Мысал пікірлер (N...)
Цинизм / сарказм	36	N7: «🙄🙄🙄🙄🙄🙄🙄🙄» \nN14: «😂😂😂 алжыды мынау»
Ашу / агрессия	28	N6: «Құрып кетсін путині де рессейі де» \nN12: «Путин өзі нағыз нацис терорис канішер»
Рационал / скептикалық	15	N17: «...если сравнить фактическое положение дел с цифрами многое не сходится...» \nN11: «Батыс анау деди, мынау деди, факт жок бырак, факт соғысты озин бастадын, мине сол факт»

Қайғы / жанашырлық	11	N41: «...бұлардың кесірінен қаншама қарапайым жандар зардап шегіп және қырылып жатыр.» \nN88: «Погибают малые народы...»
Қорқыныш / үрей	10	N156: «...бізге де соғыс ашады...» \nN249: «...она опасна для соседей...»
Барлығы	100	

Ескерту. Үлестер 2023 жылғы 2 пост пікірлерін кодтау нәтижесі бойынша есептелген.

2022 және 2023: фреймдердің уақыт бойынша салыстырмасы

Фреймдердің үлестік құрылымында түбегейлі ауысу байқалмайды, алайда 2023 жылы ресейді қолдау үлесі төмендеп, антибатыс дискурсы күшейген. Украинаны қолдау фреймі үлестік тұрғыдан тұрақты сақталғанымен, оның мазмұны гуманитарлық реңктен антиимпериялық-тарихи аргументтерге қарай кеңейеді.

Кесте 5. Фреймдердің уақыт бойынша салыстырмасы (%)

Фрейм	2022 (%)	2023 (%)	Динамика
Украинаны қолдау / антиимпериялық	44	44	тұрақты (мазмұны өзгерген)
Ресейді қолдау	26	21	төмендеу
Антибатыс	14	20	өсу
Антисоғыс / бейбітшілік	10	10	тұрақты
Скептикалық / бейтарап	6	5	аздап төмендеу

Ескерту. Үлестер тиісті кезеңдердегі посттар пікірлерін кодтау нәтижесіне негізделген.

2022 және 2023: эмоциялық реңктің уақыт бойынша салыстырмасы

Екі кезеңнің эмоциялық құрылымындағы айырмашылық айқын: 2022 жылы ашу/агрессия мен жанашырлық үстем болса, 2023 жылы цинизм/сарказм доминантқа айналады, ал жанашырлық екі есе төмендеді.

Кесте 6. Эмоциялық реңктің уақыт бойынша салыстырмасы (%)

Эмоция	2022 (%)	2023 (%)	Динамика
Ашу / агрессия	45	28	төмендеу
Қайғы / жанашырлық	22	11	екі есе төмендеу
Қорқыныш / үрей	12	10	аздап төмендеу
Цинизм / сарказм	11	36	күрт өсу

Рационал / эмоциясы әлсіз	10	15	өсу
------------------------------	----	----	-----

Ескерту. Үлестер тиісті кезеңдердегі посттар пікірлерін кодтау нәтижесіне негізделген.

2023 ішіндегі салыстыру: 22 ақпан және 27 ақпан

2023 жылғы екі пост бір кезеңге жатса да, тақырыптық фокус әртүрлі болғандықтан, фреймдік және эмоциялық құрылымда да айырма бар.

Кесте 7. 2023 посттары бойынша фреймдер (%)

Фрейм	22 ақпан 2023 (%)	27 ақпан 2023 (%)
Украинаны қолдау / антиимпериялық	42	46
Ресейді қолдау	21	12
Антибатыс	19	21
Антисоғыс / бейбітшілік	10	9
Скептикалық / бейтарап	8	12
Барлығы	100	100

Ескерту. Үлестер әр посттың пікірлерін жеке кодтау нәтижесіне негізделген.

Кесте 8. 2023 посттары бойынша эмоциялар (%)

Эмоция	22 ақпан 2023 (%)	27 ақпан 2023 (%)
Цинизм / сарказм	34	38
Ашу / агрессия	27	29
Рационал / скептикалық	16	15
Қайғы / жанашырлық	11	10
Қорқыныш / үрей	12	8
Барлығы	100	100

Ескерту. Үлестер әр посттың пікірлерін жеке кодтау нәтижесіне негізделген.

Жалпы алғанда, пікірлердің фреймдік құрылымы екі кезеңде де поляризацияланған кеңістіктің сақталғанын көрсетеді: Украинаны қолдау/антиимпериялық және Ресейді қолдау/антибатыстық бағыттар пікірталаста бәсекелеседі. Эмоциялық деңгейде негізгі өзгеріс байқалды: 2022 жылы пікірлердің өзегі ашу мен жанашырлық болса, 2023 жылы сарказм/цинизм доминантқа айналды.

Талқылау

Бұл бөлімде зерттеу нәтижелері теориялық тұжырымдармен байланыстырыла отырып түсіндіріледі және Instagram пікірлеріндегі фреймдер мен эмоциялық реңктің уақыт бойынша өзгеру логикасы талқыланады. Талқылау фрейминг теориясының (Entman, 1993) негізгі қағидаларына, Papacharissi (2014) сипаттаған «аффективті публиктер» ұғымына және онлайн пікірталастардың жиі инцивильді сипат алатыны туралы тұжырымдарға (Coe, Kenski & Rains, 2014) сүйенеді. Сонымен бірге Қазақстанның ақпараттық кеңістігіндегі сыртқы ақпарат

көздерінің ықпалы және соғыс тақырыбының геосаяси мәні ескеріліп, нәтижелердің контекстік түсіндірмесі беріледі.

Фрейминг және мағынаны ұйымдастыру: «не маңызды?» және «кім кінәлі?»

Зерттеу нәтижелері соғыс тақырыбындағы пікірлер «өздігінен» бейтарап талқыландығының, керісінше мағынаның белгілі бір интерпретациялық шеңберлер арқылы ұйымдастырылатынын көрсетті. Энтман (1993) бойынша фрейм – ақпараттың кей элементтерін іріктеп (selection) ерекше айқындау (salience) арқылы аудиторияға оқиғаны түсіндірудің «дайын» схемасын ұсынатын құрылым. Бұл зерттеуде фреймдер ең алдымен екі әрекет арқылы көрінеді: (а) мәселені анықтау (соғыс - агрессия ма, қорғаныс па?) және (ә) себеп пен жауапкершілікті бекіту (кім бастады? кім кінәлі?).

Украинаны қолдау/антиимпериялық фреймнің жетекші болуы аудиторияның едәуір бөлігі үшін соғыс «агрессор-құрбан» бинарлы схемасында мағыналанатынын білдіреді. Мұндай схема моральдық тұрғыда түсінікті: ол әрекеттің этикалық бағасын тез қалыптастырады, ал тараптарды айқын ажыратады. Дегенмен, уақыттық салыстыру У краинаны қолдау фреймінің ішкі мазмұны тұрақты емес екенін көрсетті: 2022 жылы ол көбіне гуманитарлық-эмпатиялық аргументтерге (қайғы, жанашырлық, әділетсіздікке реакция) сүйенсе, 2023 жылы антиимпериялық және тарихи аргументтер (отарлау тәжірибесі, геосаяси қауіп, империялық кеңістіктің «кұлауы» туралы ойлар) жиілейді. Яғни фрейм үлесі сақталғанымен, оның «негіздеу» репертуары өзгеріп, гуманитарлық дискурс саяси-тарихи түсіндірулермен толыққан.

Ресейді қолдау және антибатыстық фреймдер балама түсіндіру ұсынады. Бұл жерде соғыс «қауіпсіздік», «сыртқы қысым», «геосаяси тепе-теңдік» категорияларымен анықталады және жауапкершілік көбіне Украинаға немесе Батысқа (АҚШ/НАТО) ығыстырылады. Энтман (1993) логикасында бұл - жауапкершілікті қайта бөлу (responsibility attribution) тәсілі: бір оқиғаға қатысты моральдық кінәні басқа акторға жүктеу арқылы өз тарапын легитимдеу. Мұндай фреймдер әсіресе ресми мәлімдемелерге реакция беретін посттарда белсенді көрінуі ықтимал, себебі контенттің өзі белгілі бір нарративті триггерлейді: «кінә кімде?» деген сұраққа дайын жауап ұсынады. Осылайша, фреймдер тек аудиторияның «пікірі» емес, нақты медиалық контексттің де өнімі ретінде көрінеді.

«Аффективті қоғамдық орталар» және эмоциялық реңктің трансформациясы

Папахарисси (2014) «аффективті қоғамдық орталар» тұжырымдамасында әлеуметтік желілердегі қоғамдық пікір көбіне рационалды аргументациядан гөрі эмоцияның айналымы арқылы қалыптасатынын көрсетеді. Бұл зерттеудің деректері осы қағиданы қуаттайды: 2022 жылғы корпус эмоциялық реакцияның «жедел» сипатын берді және ашу/агрессия және жанашырлық жоғары деңгейде болады. Соғыс басталған сәтте ақпарат көлемі күрт өсіп, белгісіздік күшейеді; аудитория тез позиция ұстануға ұмтылады. Мұндай жағдайда эмоция мобилизациялық функция атқарады: ұжымдық моральдық шекаралар белгіленіп, «біз» бен «олар» бөлінісі жылдам қалыптасады. Instagram сияқты қысқа және реактивті платформада бұл үдеріс одан әрі жеделдейді: пікір жазу – тез жауап беру, ал эмоциялық үндеу – көрінуді арттыратын әлеуметтік сигналға айналады.

2023 жылғы корпус эмоциялық құрылымның айқын өзгергенін көрсетті: цинизм/сарказм жетекші эмоцияға айналып, жанашырлық екі есе төмендеді. Бұл өзгерісті бірнеше өзара байланысты механизм арқылы түсіндіруге болады. Біріншіден, ұзаққа созылған қақтығыс жағдайында «эмоциялық шаршау» пайда болады: аудитория бір мазмұнды ұзақ уақыт тұтынған сайын эмпатиялық ресурстар әлсіреп, қорғаныс реакциясы ретінде ирония мен сарказмға

ауысуы ықтимал. Екіншіден, «қалыптану» (normalization) үдерісі іске қосылады: соғыс «төтенше оқиға» мәртебесінен «үздіксіз жаңалық фонына» айналғанда, эмоцияның формасы да өзгереді. Үшіншіден, сарказм әлеуметтік желі мәдениетінің өз логикасымен де байланысты: мемдік тіл, қысқа қалжың, кекесін - аудитория үшін «тиімді» коммуникациялық құрал, өйткені ол бір мезетте позицияны білдіреді және топшілік қолдауды (лайк, жауап, репост) жинауы мүмкін.

Сарказмның артуы қолдаудың немесе қарсылаудың әлсіреуін міндетті түрде білдірмейді. Керісінше, бұл позицияның «стилінің» өзгеруі болуы мүмкін: 2022 жылы ашу тікелей айыптау арқылы берілсе, 2023 жылы сол айыптау ирониялық немесе келемеж формасына ауысады. Демек, аффективті қоғамдық орталар динамикасы эмоцияның мөлшерін ғана емес, оның әлеуметтік айналымдағы рөлін өзгертіп отырады.

Пікірлер кеңістігіндегі позициялық айырмашылықтардың тұрақтылығы және олардың формалық өзгерісі

Зерттеу нәтижелері уақыт өте пайдаланушылар ұстанымдарының әлсірегенін емес, керісінше пікірлер кеңістігінде белгілі бір позициялық құрылымның тұрақты сақталғанын көрсетеді. Мұндағы негізгі өзгеріс пікірталас формасының трансформациясымен байланысты. Кевин және басқалары (2014) онлайн пікірталастардың жиі дәрежесі және қақтығысқа бейім болатынын атап өтеді. Бұл зерттеуде де конструктивті пікірталастан гөрі қарсы тарапты делегитимдеу, кемсіту немесе эмоциялық қысым арқылы үстемдік орнату стратегиялары жиі байқалады.

2022 жылы мұндай әрекеттер көбіне тікелей агрессия және моральдық айыптау түрінде көрінсе, 2023 жылы олар сарказм мен ирония арқылы берілетін символдық қысым формасына ауысады. Бұл «инцивильділік» феноменінің тек тілдік дәрежелілікпен шектелмей, коммуникациялық мәдениетке тән үстемдік тәсілдері арқылы да көрінетінін аңғартады. Сонымен қатар антибатыс фреймінің 2023 жылы күшеюі пікірталас құрылымының кеңейіп, бастапқы «Ресей-Украина» интерпретациялық шеңберінен «Ресей-Батыс» немесе «Батыс-әлем» сияқты кеңірек геосаяси түсіндірулерге ауысқанын көрсетеді. Мұндай жағдайда пікірталас моральдық бағалаумен қатар геосаяси реализм тілін де қолдана бастайды: кінә, жауапкершілік және мүдде туралы ұғымдар алдыңғы орынға шығады. Бұл дискурс кей аудиторияны «күмәнданушы» позицияға итермелесе, басқа бөлігінде қарсы тараптың уәждерін толық жоққа шығаратын интерпретациялар күшейеді: мысалы, бір тарап кез келген аргументті «пропаганда» ретінде қабылдаса, екінші тарап оны «батыстық манипуляция» ретінде түсіндіруі мүмкін. Нәтижесінде пікірталаста ортақ фактілік база (shared factual ground) әлсіреп, қатысушылар арасындағы келісімге келу мүмкіндігі шектеледі.

Уақыттық салыстырудың мәні: 2022 «шок» және 2023 «консолидация/шаршау»

Уақыттық салыстыру соғыс дискурсының статикалық емес екенін көрсетті. 2022 жылы пікірлердің эмоциялық ядросы – шок, ашу, жанашырлық; ал 2023 жылы – сарказм, рационализация және белгілі бір дәрежеде «қалыптанған» реакция. Бұл айырма қоғамның дағдарысқа бейімделу логикасына ұқсас: бастапқы кезеңде эмоция күшті, кейінірек ол стильдік және мағыналық тұрғыдан қайта құрылымдалады. Мұндай өзгеріс фреймдердің үлестік таралуы толық өзгермесе де, олардың ішкі аргументациялық репертуары мен тілдік формасының ауысқанынан көрінеді. Яғни фреймдердің жиілігі тұрақты, бірақ фреймнің «қалай айтылатыны» және «немен дәлелденетіні» өзгерген.

Платформалық ерекшелік және Қазақстан контексті

Instagram – визуалды және қысқа форматтағы платформа. Мұнда пікірлердің көпшілігі қысқа, эмоцияға бай және реактивті сипатта болады. Лайк/жауап механизмі өткір, қысқа, сарказмды пікірлердің көбірек көрінуіне жағдай жасай алады. Сол себепті Instagram дискурсын «қоғамның толық репрезентациясы» ретінде емес, қоғамдық пікірдің аффективті және символдық күреске бейім бөлігінің көрінісі ретінде түсіндіру орынды. Сонымен қатар Қазақстан контекстінде соғыс тақырыбы кейде ұлттық тарихи жадымен және геосаяси қауіп қабылдауымен қабаттасады: бұл соғысты сыртқы оқиға ретінде ғана емес, «өз қауіпсіздігі» және «ұлттық болашақ» категориялары арқылы талқылауды күшейтеді. Мұндай қабаттасу украинаны қолдау/антиимпериялық фреймді де, антибатыстық фреймді де әртүрлі топтар үшін маңызды ете алады, өйткені екі тарап та «қауіп» ұғымын өз интерпретациясына сәйкес қолдана алады.

Әдіснамалық шектеулер және зерттеуді күшейту мүмкіндіктері

Зерттеудің басты артықшылығы – бес мыңнан астам пікірді қамтуы және уақыттық салыстыру арқылы эмоциялық динамиканы көрсетуі. Дегенмен, шектеулерді нақтылау қажет. Біріншіден, талдау бес постпен шектеледі; бұл толық парақшадағы барлық дискурсты түгел қамтымайды. Алайда таңдалған уақыттық нүктелер (соғыс басталуы және бір жылдық межелі дата) динамиканы байқауға жеткілікті. Екіншіден, дедуктивті кодтау зерттеуші интерпретациясына тәуелді; сондықтан кодтау ережелерін (кодбук) қосымша нақтылау және кодтаушыаралық келісімді (intercoder reliability) енгізу зерттеудің әдіснамалық салмағын арттырады. Үшіншіден, тілдік фактор (қазақша/орысша пікірлер) және боттық/үйлестірілген белсенділік ықтималдығы бөлек талдауды қажет етуі мүмкін; бұл болашақ зерттеулерге бағыт ретінде ұсынылады.

Қорытындылай келе, зерттеу Instagram пікірлерінде соғыс тақырыбы тұрақты фреймдер арқылы мағыналанып, жоғары поляризацияланған аффективті кеңістік қалыптастыратынын көрсетті. Уақыттық салыстыру эмоциялық реңктің өзгерісін айқындап, 2022 жылғы ашу/жанашырлықтың 2023 жылы сарказм/цинизмге ауысқанын көрсетті. Бұл әлеуметтік медиа дискурсын зерттеуде фрейм және эмоция өлшемдерін қатар қолданудың аналитикалық әлеуетін нақтылайды.

Қорытынды

Бұл зерттеу Азаттық радиосының Instagram парақшасында Ресей-Украина соғысына қатысты жарияланған бес посттың астындағы бес мыңнан астам пікірге сандық контент-анализ жүргізу арқылы әлеуметтік желідегі дискурстың фреймдік құрылымын және эмоциялық динамикасын анықтауға бағытталды. Зерттеу корпусы екі уақыттық кезеңді қамтыды: соғыс басталған алғашқы кезең (2022 жылғы 4,6,9 наурыздағы үш пост) және соғысқа бір жыл толғаннан кейінгі кезең (2023 жылғы 22 және 27 ақпандағы екі пост). Нәтижелер пікірлердің соғыс туралы мағынаны қалыптастыруда фреймдердің тұрақты рөл атқаратынын және бұл фреймдердің эмоциялық реңкпен тығыз байланыста дамитынын көрсетті.

Фреймдердің жалпы жиілігі бойынша соғыс тақырыбындағы пікірлер кеңістігінде Украинаны қолдау (антиимпериялық) фреймі жетекші позицияда сақталды. Сонымен қатар, Ресейді қолдау және Батысқа қарсы (антибатыс) фреймдер бәсекелес интерпретациялар ретінде тұрақты көрінді. Антисоғыс/бейбітшілік және скептикалық/бейтарап позициялар екі кезеңде де салыстырмалы түрде төмен үлеспен шектеліп, пікірталастың негізгі тональдылығын

анықтаушы факторға айнала алмады. Бұл құрылым Instagram пікірталасының жоғары позициялық айырмашылықтар айқын байқалатын пікірталас құрылымы және аудиторияның соғыс тақырыбын көбіне «кінәлі тарапты белгілеу» және «моральдық бағалау» логикасымен түсіндіретінін білдіреді.

Зерттеудің ең маңызды қорытындысы эмоциялық реңктің уақыт бойынша айқын өзгеруімен байланысты. 2022 жылғы пікірлерде ашу/агрессия және қайғы/жанашырлық басым эмоциялар ретінде көрінсе, 2023 жылы цинизм/сарказм жетекші эмоцияға айналды, ал жанашырлық үлесі төмендеді. Бұл динамика соғыс дискурсының әлеуметтік желіде «қалыптануы» және ұзаққа созылған қақтығыс жағдайында аудиторияда эмоциялық шаршаудың (emotional fatigue) күшеюі мүмкін екенін көрсетеді. Яғни уақыт өте пікірталас эмоциясының мазмұны ғана емес, оны білдіру формасы да өзгереді: тікелей ашық агрессиядан ирониялық, кекесінді тілге ауысу жиілейді.

Сонымен бірге, 2023 жылғы екі посттың салыстырмасы пост тақырыбының фреймдердің белсенуіне әсер ететінін көрсетті: ресми мәлімдемелерге құрылған контент Ресейді қолдайтын және антибатыстық аргументтерді қозғауы мүмкін, ал «Ресейдің болашағы/ыдырауы» тәрізді тақырыптар антиимпериялық дискурсты күшейтіп, Украинаны қолдауға жақын фреймдерді алға шығарады. Бұл нәтиже медиа контенттің пікірталас құрылымын «қоздыратын» триггерлік функциясы бар екенін дәлелдейді.

Жалпы алғанда, зерттеу әлеуметтік желідегі пікірлердің соғыс тақырыбын түсіндіруде фреймдер арқылы мағынаны ұйымдастыратынын және бұл үдерістің эмоциялық динамикамен қатар жүретінін көрсетті. Алдағы зерттеулерде пост түрлері (reel vs жаңалық пост), тілдік айырмашылық (қазақша/орысша), сондай-ақ ұйымдасқан белсенділік белгілерін талдау сияқты бағыттар қосылса, әлеуметтік медиа дискурсының қалыптасу механизмдерін тереңірек ашуға мүмкіндік береді.

Бұл нәтижелерді интерпретациялауда бірқатар шектеулерді ескеру қажет. Біріншіден, зерттеу тек Азаттық радиосының Instagram парақшасындағы бес посттың пікірлерімен шектеледі, сондықтан алынған қорытындыларды Instagram-дағы немесе жалпы әлеуметтік желілердегі барлық соғыс дискурсына теңестіруге болмайды. Екіншіден, пікірлер мәтіні қысқа, ауызекі әрі көп жағдайда ирония/сарказм, эмодзи, мемдік тіркестер арқылы берілетіндіктен, эмоциялық реңк пен фреймді кодтау барысында интерпретациялық элементтің ықпалы болуы мүмкін. Үшіншіден, кодтау нәтижелері комментарий авторларының бот/ұйымдасқан әрекет ықтималдығын немесе аудиторияның демографиялық құрамын ажыратып көрсетпейді; сондықтан анықталған поляризация мен эмоциялық динамика контенттің таралу логикасымен және платформалық алгоритмдермен де байланысты болуы ықтимал. Осы шектеулерге қарамастан, зерттеу Instagram пікірлеріндегі соғыс дискурсының фреймдік құрылымы мен эмоциялық өзгерісін эмпирикалық деректер негізінде сипаттап, әлеуметтік медиадағы саяси пікірталастың қалай қалыптасатынын түсіндіруге үлес қосады.

Пайдаланылган әдебиеттер

- Alafwan, B., Siallagan, E., & Putro, A. Y. (2023). Comments analysis on social media: A review. *EAI Endorsed Transactions on Scalable Information Systems*, 10(6). <https://doi.org/10.4108/eetsis.3843>
- Allan, S. (2025). Book Review: *Conflicted: Making news from global war* by Isaac Blacksin. *The International Journal of Press/Politics*, 30(4), 1159–1161. <https://doi.org/10.1177/19401612251317269>
- Alyukov, M., Kunilovskaya, M., & Semenov, A. (2023). Wartime Media Monitor (WarMM-2022): A study of information manipulation on Russian social media during the Russia-Ukraine war. In *Proceedings of the 7th Joint SIGHUM Workshop on Computational Linguistics for Cultural Heritage, Social Sciences, Humanities and Literature* (pp. 152–161). Association for Computational Linguistics. <https://aclanthology.org/2023.latechclfl-1.17.pdf>
- Chouliaraki, L. (2013). *The ironic spectator: Solidarity in the age of post-humanitarianism*. Polity Press.
- Coe, K., Kenski, K., & Rains, S. A. (2014). Online and uncivil? Patterns and determinants of incivility in newspaper website comments. *Journal of Communication*, 64(4), 658–679. <https://doi.org/10.1111/jcom.12104>
- D'Angelo, P., & Kuypers, J. A. (2010). *Doing news framing analysis: Empirical and theoretical perspectives*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203864463>
- Ekman, P. (n.d.). *Universal emotions*. PaulEkman.com. <https://www.paulekman.com>
- Entman, R. M. (1993). Framing: Toward clarification of a fractured paradigm. *Journal of Communication*, 43(4), 51–58. <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.1993.tb01304.x>
- Gamson, W. A., & Modigliani, A. (1989). Media discourse and public opinion on nuclear power: A constructionist approach. *American Journal of Sociology*, 95(1), 1–37. <https://doi.org/10.1086/229213>
- Gennaro, G., & Ash, E. (2022). Emotion and reason in political language. *The Economic Journal*, 132(643), 1037–1059. <https://doi.org/10.1093/ej/ueab104>
- Human Rights Watch. (2025, July 22). *Kazakhstan: Journalists denied accreditation*. <https://www.hrw.org>
- Kobilke, L. (2023). Blaming it on NATO? Framing the role of NATO in the full-scale Russian invasion of Ukraine. *Frontiers in Political Science*. <https://doi.org/10.3389/fpos.2023.1122439>
- Kudaibergenova, D. T. (2019). *Rewriting the nation in modern Kazakh literature: Elites and narratives*. Lexington Books.
- Matthes, J., & Kohring, M. (2008). The content analysis of media frames: Toward improving reliability and validity. *Journal of Communication*, 58(2), 258–279. <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.2008.00384.x>
- Mohammad, S. (n.d.). *NRC Word-Emotion Association Lexicon (EmoLex)*. <https://saifmohammad.com/WebPages/NRC-Emotion-Lexicon.htm>
- NATO Strategic Communications Centre of Excellence. (2014). *Framing of the Ukraine-Russia conflict in online and social media* (Report). <https://stratcomcoe.org>
- Ojala, M., Pantti, M., & Kangas, J. (2018). Professional role enactment amid information warfare: War correspondents tweeting on the Ukraine conflict. *Journalism*, 19(3), 297–313. <https://doi.org/10.1177/1464884916671158>
- Papacharissi, Z. (2014). *Affective publics: Sentiment, technology, and politics*. Oxford University Press.

- Papathanassopoulos, S., & Giannouli, I. (2025). Political communication in the age of platforms. *Encyclopedia*, 5(2), 77. <https://doi.org/10.3390/encyclopedia5020077>
- Prier, J. (2017). Commanding the Trend: Social Media as Information Warfare. *Strategic Studies Quarterly*, 11(4), 50–85. <http://www.jstor.org/stable/26271634>
- Radio Free Europe/Radio Liberty. (n.d.). *Kazakh Service*. <https://www.rferl.org>
- Reporters Without Borders. (2025, August 20). *Kazakhstan: RSF condemns the non-renewal of RFE/RL accreditations as a political decision*. <https://rsf.org>
- Rodrigo-Ginés, F.-J., Carrillo-de-Albornoz, J., & Plaza, L. (2024). A systematic review on media bias detection: What is media bias, how it is expressed, and how to detect it. *Expert Systems with Applications*, 237, 121641. <https://doi.org/10.1016/j.eswa.2023.121641>
- Ross, A. S., & Rivers, D. J. (2017). Digital cultures of political participation: Internet memes and the discursive delegitimization of the 2016 U.S. presidential candidates. *Discourse, Context & Media*, 16, 1–11. <https://doi.org/10.1016/j.dcm.2017.01.001>
- Sairambay, Y., & Kamza, A. (2024). The effects of the Russo-Ukrainian war on the Kazakhstani online media landscape. *Slavonica*, 29(1), 16–31. <https://doi.org/10.1080/13617427.2025.2452794>
- Shevchenko, I. (2022). American social media on the Russia–Ukraine war: A multimodal analysis. *Cognition, Communication, Discourse*, (25), 65–79. <https://doi.org/10.26565/2218-2926-2022-25-05>
- Urman, A. (2025). My war is your special operation: Engagement with pro- and anti-regime framing of the war in Ukraine on Russian social media. *International Communication Gazette*. <https://doi.org/10.1177/17506352251371864>
- Voices on Central Asia. (2021). *Hashtag activism: Youth, social media and politics in Kazakhstan*. <https://voicesoncentralasia.org>
- Wolfsfeld, G., Segev, E., & Sheaffer, T. (2013). Social media and the Arab Spring: Politics comes first. *The International Journal of Press/Politics*, 18(2), 115–137. <https://doi.org/10.1177/1940161212471716>
- Кәп, Е., & Жасарал, Н. (2025). Цифрлық дәуірде дәстүрлі медианың трансформациялануында медиаконвергенцияның әсері мен рөлі: «Азаттық» радиосы мысалында. *Хабаршы. Журналистика сериясы*, 2(76). <https://doi.org/10.26577/HJ202576203>
- Раймбекова, А. А. (2024). *Ресей–Украина соғысы: медиация мүмкіндіктері мен тәуекелдері*. *ISMO*, 56(2). <https://doi.org/10.48371/ISMO.2024.56.2.012>

References

- Alafwan, B., Siallagan, E., & Putro, A. Y. (2023). Comments analysis on social media: A review. *EAI Endorsed Transactions on Scalable Information Systems*, 10(6). <https://doi.org/10.4108/eetsis.3843>
- Allan, S. (2025). Book review: *Conflicted: Making news from global war* by Isaac Blacksin. *The International Journal of Press/Politics*, 30(4), 1159–1161. <https://doi.org/10.1177/19401612251317269>
- Alyukov, M., Kunilovskaya, M., & Semenov, A. (2023). Wartime Media Monitor (WarMM-2022): A study of information manipulation on Russian social media during the Russia–Ukraine war. In *Proceedings of the 7th Joint SIGHUM Workshop* (pp. 152–161). <https://aclanthology.org/2023.latechclfl-1.17.pdf>

- Chouliaraki, L. (2013). *The ironic spectator: Solidarity in the age of post-humanitarianism*. Polity Press.
- Coe, K., Kenski, K., & Rains, S. A. (2014). Online and uncivil? Patterns and determinants of incivility in newspaper website comments. *Journal of Communication*, 64(4), 658–679. <https://doi.org/10.1111/jcom.12104>
- D'Angelo, P., & Kuypers, J. A. (2010). *Doing news framing analysis: Empirical and theoretical perspectives*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203864463>
- Ekman, P. (n.d.). Universal emotions. <https://www.paulekman.com>
- Entman, R. M. (1993). Framing: Toward clarification of a fractured paradigm. *Journal of Communication*, 43(4), 51–58. <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.1993.tb01304.x>
- Gamson, W. A., & Modigliani, A. (1989). Media discourse and public opinion on nuclear power: A constructionist approach. *American Journal of Sociology*, 95(1), 1–37. <https://doi.org/10.1086/229213>
- Gennaro, G., & Ash, E. (2022). Emotion and reason in political language. *The Economic Journal*, 132(643), 1037–1059. <https://doi.org/10.1093/ej/ueab104>
- Human Rights Watch. (2025, July 22). Kazakhstan: Journalists denied accreditation. <https://www.hrw.org>
- Kap, E., & Zhasaral, N. (2025). Tsifrlyq daurde dasturli medianyń transformaciyalanuynda mediakonvergenciyanyń áseri men róli: «Azattyq» radiosy mysalynda [The role and impact of media convergence in the transformation of traditional media in the digital age: The case of Azattyq Radio]. *Habarshy. Zhurnalistika seriyasy*, 2(76). <https://doi.org/10.26577/HJ202576203>
- Kobilke, L. (2023). Blaming it on NATO? Framing the role of NATO in the full-scale Russian invasion of Ukraine. *Frontiers in Political Science*. <https://doi.org/10.3389/fpos.2023.1122439>
- Kudaibergenova, D. T. (2019). *Rewriting the nation in modern Kazakh literature: Elites and narratives*. Lexington Books.
- Matthes, J., & Kohring, M. (2008). The content analysis of media frames: Toward improving reliability and validity. *Journal of Communication*, 58(2), 258–279. <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.2008.00384.x>
- Mohammad, S. (n.d.). NRC Word-Emotion Association Lexicon (EmoLex). <https://saifmohammad.com/WebPages/NRC-Emotion-Lexicon.htm>
- NATO Strategic Communications Centre of Excellence. (2014). *Framing of the Ukraine-Russia conflict in online and social media* (Report). <https://stratcomcoe.org>
- Ojala, M., Pantti, M., & Kangas, J. (2018). Professional role enactment amid information warfare: War correspondents tweeting on the Ukraine conflict. *Journalism*, 19(3), 297–313. <https://doi.org/10.1177/1464884916671158>
- Papacharissi, Z. (2014). *Affective publics: Sentiment, technology, and politics*. Oxford University Press.
- Papathanassopoulos, S., & Giannouli, I. (2025). Political communication in the age of platforms. *Encyclopedia*, 5(2), 77. <https://doi.org/10.3390/encyclopedia5020077>
- Prier, J. (2017). Commanding the trend: Social media as information warfare. *Strategic Studies Quarterly*, 11(4), 50–85. <http://www.jstor.org/stable/26271634>
- Radio Free Europe/Radio Liberty. (n.d.). Kazakh Service. <https://www.rferl.org>
- Raimbekova, A. A. (2024). Rossiisko–Ukrainskii sogysy: mediaciya mumkindikteri men tauyekelderi [The Russia–Ukraine war: Opportunities and risks of mediation]. *ISMO*, 56(2).

<https://doi.org/10.48371/ISMO.2024.56.2.012>

- Reporters Without Borders. (2025, August 20). Kazakhstan: RSF condemns the non-renewal of RFE/RL accreditations as a political decision. <https://rsf.org>
- Rodrigo-Ginés, F.-J., Carrillo-de-Albornoz, J., & Plaza, L. (2024). A systematic review on media bias detection. *Expert Systems with Applications*, 237, 121641. <https://doi.org/10.1016/j.eswa.2023.121641>
- Ross, A. S., & Rivers, D. J. (2017). Digital cultures of political participation. *Discourse, Context & Media*, 16, 1–11. <https://doi.org/10.1016/j.dcm.2017.01.001>
- Sairambay, Y., & Kamza, A. (2024). The effects of the Russo-Ukrainian war on the Kazakhstani online media landscape. *Slavonica*, 29(1), 16–31. <https://doi.org/10.1080/13617427.2025.2452794>
- Shevchenko, I. (2022). American social media on the Russia–Ukraine war: A multimodal analysis. *Cognition, Communication, Discourse*, (25), 65–79. <https://doi.org/10.26565/2218-2926-2022-25-05>
- Urman, A. (2025). My war is your special operation. *International Communication Gazette*. <https://doi.org/10.1177/17506352251371864>
- Voices on Central Asia. (2021). Hashtag activism: Youth, social media and politics in Kazakhstan. <https://voicesoncentralasia.org>
- Wolfsfeld, G., Segev, E., & Sheaffer, T. (2013). Social media and the Arab Spring. *The International Journal of Press/Politics*, 18(2), 115–137. <https://doi.org/10.1177/1940161212471716>

IRSTI:19.31.00

Changing Emotional Frames of War on Instagram: A One-Year Comparative Analysis of Comments on the Russia-Ukraine War

Aibike Zhumabay

SDU University, Kaskelen, Kazakhstan

email: 221308006@stu.sdu.edu.kz

Askhat Yerkimbay

SDU University, Kaskelen, Kazakhstan

email: askhat.yerkimbay@sdu.edu.kz

Abstract

This study aims to identify the dominant orientations of audience responses to social media information about the Russia-Ukraine war. The research object is a quantitative content analysis of more than 5,000 comments selected from the Instagram page of “Radio Azattyq” over the period from February 2022 to March 2023. Since media distortion is often produced through topic selection and framing, the study adopts Robert Entman’s framing theory as its analytical foundation. Papacharissi’s concept of “affective publics” is used to interpret the emotional tonality of comments. Coe et al. note that online discussions frequently become uncivil; accordingly, this study also examines whether similar tendencies are present in the comment sections of Radio Azattyq’s page. The findings indicate that most comments contain elements of emotional response and political polarization, while constructive deliberation is relatively rare. Importantly, the analysis also reveals a temporal shift in the discursive core of the dominant position: during the early phase of 2022, it was more strongly driven by humanitarian sensitivity and moral condemnation (the perceived injustice of the war, the tragedy of victims, empathy for civilians), whereas by 2023 its internal content expanded to include anti-imperial and historical arguments. Thus, even when the overall share of the frame remained relatively stable, its discursive nucleus shifted within a year from a humanitarian-empathetic tone toward political-historical interpretation. These conclusions resonate with recent scholarly observations regarding informational risks and patterns of ideological differentiation.

Keywords: Emotional frames, framing theory, Russia-Ukraine war, social media comments

МРНТИ:19.31.00

Изменение эмоциональных фреймов войны в Instagram: сравнительный анализ комментариев о российско-украинской войне за один год

Айбике Жумабай

Университет SDU, Каскелен, Казахстан

email: 221308006@stu.sdu.edu.kz

Асхат Еркимбай

Университет SDU, Каскелен, Казахстан

email: askhat.yerkimbay@sdu.edu.kz

Аннотация

Данное исследование направлено на выявление того, в каком направлении формируются

читательские реакции на информацию о российско-украинской войне, публикуемую в социальных сетях. В качестве объекта исследования проведён количественный контент-анализ более 5000 комментариев, отобранных на Instagram-странице «Радио Азаттык» в период с февраля 2022 года по март 2023 года. Поскольку медиа манипуляции часто реализуются через выбор темы и фрейминг, аналитической основой исследования выступает теория фрейминга Роберта Энтмана. Концепция «аффективных публиков», предложенная Папачариси, позволяет интерпретировать эмоциональную тональность комментариев. Коу и другие отмечают, что онлайн-дискуссии нередко приобретают грубый характер; настоящее исследование также проверяет наличие подобных тенденций в комментариях на странице «Радио Азаттыка». Результаты показывают, что большинство комментариев содержит элементы эмоциональной реакции и политической поляризации, тогда как конструктивное обсуждение встречается редко. Кроме того, выявлена важная временная динамика: в ранний период 2022 года доминирующие позиции чаще усиливались гуманитарной чувствительностью и моральным осуждением (несправедливость войны, трагедия жертв, сочувствие мирным жителям), тогда как в 2023 году внутреннее содержание этих позиций расширилось и дополнилось антиимперскими и историческими аргументами. Иными словами, при относительной стабильности доли фрейма его дискурсивное ядро за год сместилось от гуманитарно-эмпатической тональности к политико-историческим интерпретациям. Данные выводы соотносятся с наблюдениями об информационных рисках и тенденциях идеологической дифференциации, представленными в работах исследователей последних лет.

Ключевые слова: Эмоциональные фреймы, теория фрейминга, российско-украинская война, комментарии в социальных сетях

Келіп түсті: 10 ақпан, 2026 жыл
Қабылданды: 16 наурыз, 2026 жыл